

הארץ | משפחה

מה תינוקות מבינים כשמדברים אליהם ואיך זה ישפיע על שפתם

איתור מוקדם של קשיים בתחום הבנת השפה יכול לסייע לאבחון, טיפול וצמצום פערים משמעותי בתחום השפתי. הבנת השפה אינה מתפתחת בריק, לכן אלו הנקודות שעל ההורים לשים לב אליהן

נטלי יוכפז 11:41, 11 במרץ 2024

הבנת השפה מתפתחת כבר בחודשי החיים הראשונים, במקביל ובאמצעות השתכללות מיומנות התפישה השמיעתית. כך, בימים הראשונים לאחר הלידה, תינוקות מסוגלים כבר להבחין בין מאפיינים של צלילים בודדים, ובגיל חודשיים להבחין בקיומן של הברות בודדות כמו "בה", "דה", "דו".

סביב גיל חמישה חודשים תינוקות מתחילים לחלץ ולהבחין ברצף צלילים ארוך יותר (למשל, שמם) ומצליחים להגיב באופן שונה למילים מגוונות. בהמשך הם מצליחים להבחין בתבניות של מילים בודדות בתוך רצף דיבור, ועד גיל תשעה חודשים אף להבינם. במקביל להתפתחות הבנת השפה, מתפתחת גם הבעת השפה. עם זאת, השוואה בין רמת ההבנה וההבעה של פעוטות בשנים הראשונות לחיים, מלמדת כי הבנת השפה מקדימה את ההבעה מבחינת כמות המילים ומורכבותן בשלושה חודשים לערך.

התפתחות שפה מוקדמת בכלל, והתפתחות הבנת שפה בפרט, מנבאות מיומנויות שפתיות עתידיות. במחקרים רבים נמצאו השלכות משמעותיות להתפתחות שפה מוקדמת על התפתחות קוגניטיבית ועל כישורי שפה מאוחרים יותר. באופן ספציפי, ישנם מחקרים המצביעים על כך שילדים וילדות עם עיכוב בהתפתחות השפה בגיל מאוחר יותר, במקור היו בעלי קשיים בהבנת שפה. בעוד קלינאיות תקשורת כן נוטות לייחס משקל רב יותר לקשיים בהבנה, הורים נוטים פחות לשים לב לזה, ויותר לעיכוב בהפקה של הברות ומילים.

איתור מוקדם של קשיים בתחום הבנת השפה בגיל הצעיר יכול לסייע לאבחון וטיפול מוקדם, ובכך לצמצום פערים משמעותי בתחום השפתי. בימים אלו, הנטייה הרווחת היא להסב את תשומת ליבם של ההורים ואנשי מקצוע לאבני הדרך בתחום הבעת השפה כיוון שהן קלות יותר למדידה והערכה, לצד העובדה

שהכלים הקיימים להערכת הבנת העברית אצל תינוקות הם מועטים ואינם מספקים. אלו שעונים על הצורך נמצאים עדיין בשלבי פיתוח.

עם זאת, כדאי לנו כהורים להכיר את אבני הדרך הנפוצות בשני התחומים, הניתנות לבדיקה ביומיום, לזהות קשיים מוקדם ולפנות במידת הצורך. אלו הן אבני הדרך בתחום הבנת השפה שיש לשים לב אליהן, ולפנות לאבחון אם הן לא מתקדמות כמצופה:

2-4 חודשים - התחלה של הבנת סיטואציה חזרתית. תינוקות מתחילים לזהות רוטינות חזרתיות ולהגיב אליהן. לדוגמא אם אנו, ההורים, שולחים את ידינו להרים את התינוק מהעגלה, בגיל זה התינוק יתחיל לנוע כמצפה, ובהמשך אף ינסה להתרומם לקראתנו כתלות בהתפתחותו המוטורית. דוגמא נוספת היא כאשר אמא חולצת שד או מקרבת את הבקבוק, התינוקת תנוע בהתרגשות ואף תפתח את פיה בציפייה.

גיל 6-9 חודשים - הבחנה בשמם. תינוקות מתחילים להבחין ברצף הצלילי המוכר אותו אנו מפנים אליהם בתדירות גבוהה ומגיבים בהתאם. תגובה יכולה להיות עצירת פעילותם לרגע כמו הפסקת מציצת מוצץ, הפסקת המשחק ואפילו הפניית מבט והפקת קול. חשוב לשים לב אם אנו נוטים לקרוא לתינוקות שלנו בשמם או בכינוי חיבה, שכן לרוב הם יגיבו לשם שמופנה אליהם בתדירות הגבוהה ביותר.

גיל 9-12 חודשים - זיהוי מילת איסור, שמות עצם שכיחים והוראות שכיחות. תינוקות יבחינו בטון המלווה את מילת האיסור "לא", "אסור", "די" ויגיבו בשלל דרכים כמו הפסקת הפעילות, הפניית מבט וחלקם אף בבכי. הם יזהו שמות עצם שכיחים מוכרים ומשמעותיים עבורם כגון "אבא", "אמא", "מוצץ" ו"בקבוק" ואף ימלאו בקשות פשוטות חזרתיות כמו הוראות הנשמעות בשירים כגון "ידיים על הראש" או שנשמעות באופן תכוף כמו "תביאי לי", ברוב הפעמים בליווי של ג'סטה.

גיל שנה עד שנה וחצי - זיהוי שמות עצם ופעלים, מילת שאלה איפה והוראות חד שלביות. אוצר המילים שהתינוקות שלנו יבינו יתרחב ויכלול שמות עצם נוספים כמו איברי גוף לצד פעלים שכיחים כגון "לאכול", "לישון" ו"לפתוח", הם יגיבו למשמע השאלה "איפה?" וימלאו הוראות חד־שלביות בהקשר מתאים לסיטואציה ולאוצר המילים אותם רכשו כגון "תן לדובי לאכול".

הבנת השפה אינה מתפתחת בריק. מרגע לידתם, תינוקות מסתייעים בנו ההורים לבאר להם את המציאות היומיומית ולקשר בין האירועים למילים שמייצגות אותן, וזאת בעזרת קצב דיבור מותאם, אינטונציה משתנה, הבעות פנים וג'סטות בהם אנו משתמשים לרוב באופן טבעי. מאפייני דיבור אלו המוכרים כ"דיבורי הורי" ו"דיבור מונחה ילד" שמעוררים עניין בקרב התינוקות ומסייעים להם לעקוב ולעבד את השיח המופנה אליהם. לפיכך, חשיפה יומיומית לאותן מילים באופן דיבור מותאם, בהקשרים קבועים, כמו בזמן האכלה, השכבה לישון, זמן אמבטיה, שירי ידיים וספרים, תומכת בהתפתחות הבנת השפה.

הכותבת היא קלינאית תקשורת התפתחותית, מנהלת מיזם 'פטפוטים' ומפתחת מבחן להבנת שפה בגיל הרך בהנחיית ד"ר נעמי הברון, אוניברסיטת חיפה

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

תינוקות הורות